

דפים

76

ת ש פ " ב
2 0 2 2

עורכות: סמדר דוניצה-שמידט וענת קדרון
עורכת-אורחת: עינת גוברמן

הנחיות למחברות ולמחברים

1. המחברות והמחברים מתבקשים לשלוח את המאמרים כשהם מודפסים בגופן דויד, בגודל אות 12, ברווחים כפולים, בשוליים רחבים ובציון מספרי עמודים, לכתובת הדואר האלקטרוני: dapim@macam.ac.il. אורך המאמר לא יעלה על 7000 מילים, כולל רשימת המקורות.
2. המאמרים נשלחים אנונימית לשיפוט חיצוני, לכן פרטי המחברים יודפסו בדף נפרד.
3. יש לצרף למאמר תקציר בעברית (בהיקף של כ-150 מילים) ובאנגלית (בהיקף של כ-200 מילים), ולציין את שמות הכותבים באנגלית ואת כתובות הדואר האלקטרוני שלהם.
4. בצמוד לתקציר יש להוסיף רשימה של שלוש-ארבע מילות מפתח בעברית ובאנגלית.
5. המחברים והמחברות מתבקשים להקפיד על כללי האקדמיה ללשון העברית בכל הנוגע לכתוב (המלא) חסר הניקוד. כן הם מתבקשים להקפיד על הדפסת הביבליוגרפיה שבסוף המאמר לפי הכללים שנקבעו על ידי ארגון A.P.A.: יש לרשום את המקורות בסדר הא"ב של שמות המשפחה של המחברים, הרשימה העברית לפני הלועזית. יש לרשום כל פריט ביבליוגרפי לפי הסדר הזה: שם המשפחה של המחבר, שמו הפרטי מקוצר (בגרש) או בראשי תיבות (בגרשיים), שנת הפרסום בסוגריים, שם המאמר, שם הספר או כתב העת באות נטויה, מספר הכרך ומספרי העמודים. בפריט של ספר יש להוסיף את שם המוציא לאור.
6. אם המאמר עובר שיפוט חיצוני ומאושר, הוא נשלח לעריכת לשון. הגרסה הסופית לאחר העריכה נשלחת למחברים ולמחברות לעיון ולמתן תשובות על שאלות.
7. בכתב העת **דפים** מתפרסמים מאמרים שלא פורסמו ושלא נשלחו כמועמדים לפרסום בבימה אחרת, לרבות דיגיטלית, בעברית או בשפה אחרת.
8. אין המערכת מחזירה כתבי יד.
9. הנחיות מפורטות להגשת כתב יד ראו באתר **דפים**:

<http://new.mofet.macam.ac.il/publish/dapim-guide/>

DAPIIM 76

Journal for Studies and Research in Education

Editors: Prof. Smadar Donitsa-Schmidt, Dr. Anat Kidron

Guest Editor: Dr. Ainat Guberman

חברי מערכת דפים

עורכות ראשיות: פרופ' סמדר דוניצה-שמידט, ד"ר ענת קדרון

עורכת משנה: ד"ר רוני רמות

עורכת אחראית לתוכן ולשון: מירב כהן-דר

עורכי תוכן ולשון: שמוליק אבידר, רננה קריסטל

עורכת גרפית ומעצבת השער: מאיה זמר-סמבול

ועדת המערכת המורחבת

פרופ' אורה אביעזר, המכללה האקדמית תל-חי

פרופ' חנוך בן פזי, אוניברסיטת בר-אילן

ד"ר מיכל גולן, ראשת מכון מופ"ת לשעבר

ד"ר אתי גרובגלד, המכללה האקדמית אחוה

ד"ר חוה גרינספלד, מכללה ירושלים

פרופ' יובל דרור, אוניברסיטת תל אביב; המכללה האקדמית תל-חי

פרופ' ליהוא זיסברג, האקדמית גורדון - המכללה לחינוך

פרופ' (אמריטה) אסתר יוגב, מכללת סמינר הקיבוצים

פרופ' פאדיה נאסר אבו אלהיג'א, אוניברסיטת תל-אביב

מס' קטלוגי: 1565-5385

© כל הזכויות שמורות למכון מופ"ת, תשפ"ב/2022

ISSN: X0334-987

הדפסה: שיאים בע"מ

המשתתפים (לפי סדר המאמרים)

ד"ר אסתר כלפון, שאנן - האקדמית הדתית לחינוך, סגנית נשיא המכללה ודיקנית לימודי B.Ed.

ד"ר רונית חיימוב אילי, המכללה האקדמית בית ברל, הפקולטה לחברה ותרבות

פרופ' (אמריטה) ברברה פרסקו, המכללה האקדמית בית ברל, הפקולטה לחינוך

ד"ר איהאב זבידאת, מכללת סכנין, החוג לחינוך מיוחד, ייעוץ חינוכי וליקויי למידה

ד"ר וליד דלאשה, מכללת סכנין, היחידה ללימודים מתקדמים, ראש התוכנית לתואר שני בהוראה

ד"ר עבד אלרחמן ח'ליל, מכללת סכנין, החוג לחינוך מיוחד, ייעוץ חינוכי וליקויי למידה

ד"ר רותם טרכטנברג מסלטון, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, המחלקה לחינוך

ד"ר ליאורה נוטוב, האקדמית גורדון, החוג למתמטיקה

פרופ' (אמריטוס) יאיר זלטנרייך, המכללה האקדמית תל-חי, החוג לחינוך

ד"ר רינת ארביב אלישיב, מכללת סמינר הקיבוצים, ראש הרשות למחקר והערכה

ד"ר מיכל לוי-קרון, מכללת סמינר הקיבוצים, הפקולטה לחינוך, ראש התוכנית לתואר שני בהערכה בחינוך

ד"ר אביגיל צברי, מכון מופ"ת, מרכזת פורום מתמטיקה למרצים ומדריכים פדגוגיים

ד"ר עודד מקדוסי, מכון מופ"ת, סגן יו"ר רשות המחקר

פרופ' (אמריטה) רות זוזובסקי, מכללת סמינר קיבוצים, הפקולטה למדעים; אוניברסיטת תל-אביב, המרכז לחינוך מדעי וטכנולוגי

פרופ' סמדר דוניצה-שמידט, מכללת סמינר הקיבוצים, דיקנית הפקולטה למדעי הרוח והחברה

ד"ר חיה קפלן, המכללה האקדמית לחינוך ע"ש קיי, בית הספר ללימודים מתקדמים, ראש התוכנית לתואר שני בייעוץ חינוכי

בשמת בר-נדב, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, החוג לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה

איימן אלהוזייל, מנהל חטיבת ביניים בתיכון סלמאן ברהט

טל פלבסקי, אוניברסיטת חיפה, הפקולטה לחינוך

ד"ר צפרייר גולדברג, אוניברסיטת חיפה, הפקולטה לחינוך, ראש מסלול B.A. ותעודת הוראה

פרופ' לילי אורלנד-ברק, אוניברסיטת חיפה, הפקולטה לחינוך, דיקנית ללימודים מתקדמים

תוכן עניינים

7	דבר המערכת
13	אסתר כלפון המשגה של מבנה מועצות התלמידים הבית-ספריות בישראל: אפיון רמת פעילותן במגוון תחומי תוכן וזירות פעולה
39	רונית חיימוב אילי, ברברה פרסקו משתנים מנבאים של עמדות סטודנטים להוראה באשר ללימודי חובה בלשון
61	איהאב זבידאת, וליד דלאשה, עבד אלרחמן ח'ליל גורמים דמוגרפיים, רגשיים-חברתיים וחינוכיים: חוסן אישי בקרב מורים מתחילים ומתמחים בהוראה מהחברה הערבית בישראל
83	רותם טרכטנברג מסלטון "בואי נסכים שלא להסכים": מחלוקות פדגוגיות בין מורות בישראל - שכיחות, מאפיינים והשלכות
107	ליאורה נוטוב אפיון תפיסות של מורים את יחסי הכוחות בכיתה במהלך חקר שיתופי של מורים ותלמידים
129	יאיר זלטנרייך מחלקת החינוך כבוררת: סכסוכים בבתי ספר בגליל בשנות העשרים של המאה ה-20

149 רינת ארביב אלישיב, מיכל לוי-קרן, אביגיל צברי, עודד מקדוסי
התפתחות פרופסיונלית של מורים חונכים: השוואה בין שתי מסגרות חונכות

173 רות זוזובסקי, רינת ארביב אלישיב, סמדר דוניצה-שמידט
מאפיינים בית-ספריים בשנת ההתמחות התורמים לשביעות רצונם של מורים
מתחילים ולהישארותם במערכת החינוך

199 חיה קפלן, בשמת בר-נדב, אימן אלהוזייל
העצמת קולם של מורים מתחילים באמצעות מודל החממה של קהיליית פרוטיץ':
חקר מקרה מנקודת מבט תרבותית

229 **Tal Palevsky, Tsafir Goldberg, Lili Orland-Barak**
Looking at the half-full glass: Learning from success stories of novice
teachers' development and integration

255 תקצירים באנגלית

דבר המערכת

גיליון 76 של כתב העת דפים אינו גיליון שגרתי אלא כזה הכולל בתוכו שני חלקים שחוברו להם יחדיו. בחלקו הראשון של הגיליון שישה מאמרים שהגיעו, כבשגרה, לשולחן העורכות. מאמרים אלו כוללים מחקרים מגוונים בנושאי חינוך והכשרת מורים, וככאלה הם מביאים את קולותיהם של תלמידים, פרחי הוראה, מתמחים ומורים בטווח רחב של נושאים שעשויים לעניין את קהל הקוראים של כתב העת. חלקו השני של הגיליון כולל ארבע מאמרים, פרי יוזמתה של ד"ר עינת גוברמן, ראש ראשות המחקר במכון מופ"ת, שגם ערכה אותו. חלק זה מוקדש למחקרים שבוחנים את מהלך הכניסה להוראה מזוויות שונות. לפיכך גם דבר המערכת יחולק הפעם לשני חלקים. כאמור, ששת המאמרים בחלקו הראשון של הגיליון מגוונים ביותר: נושאים שונים, הם עוסקים בעבר ובהווה, מתמקדים במושאי מחקר שונים, והינם בעלי אופי מתודולוגי רחב. המאמר הראשון מאת ד"ר אסתר כלפון, "המשגה של מבנה מועצות התלמידים הבית-ספריות בישראל: אפיון רמת פעילותן במגוון תחומי תוכן וזירות פעולה", עוסק בתחום שאינו נחקר דיו, והוא המרחב הבלתי פורמלי והחינוך החברתי בתוך החינוך המסורתי. במחקר זה הכותבת ממשיגה ומתקפת את פעילותן של מועצות התלמידים, לרבות התחומים והזירות שהן עוסקות בהם. התרומה לפעילים במועצות התלמידים היא רבה וטומנת בחובה הישגים לימודיים, מקובלות חברתית והגברת המוטיבציה ללמידה. הכותבת מסכמת בכך שעקב החשיבות הגבוהה של מעורבות תלמידים הן לבתי הספר והקהילה בכלל הן לתלמידים עצמם, חשוב לבחון דרכי פעולה נוספות להרחבת המסגרות, התחומים והזירות שבהם עשויים תלמידי בית הספר להיות פעילים ומעורבים, נוסף על מועצות התלמידים. אנו נוסיף כי חשיבות זו מקבלת משנה תוקף בתקופת הקורונה בעת הבידוד החברתי שבו היו שרויים רוב התלמידים בחטיבת הביניים ובחטיבה העליונה.

המאמר השני, שכתבו ד"ר רונית חיימוב אלי ופרופ' ברברה פרסקו, "משתנים מנבאים של עמדות סטודנטים להוראה באשר ללימודי חובה בלשון", עוסק בנושא המטריד רבות ורבים מן המרצים המלמדים במכללות להכשרת מורים, והוא סוגיית שפתם המדולדלת של מורים ותלמידים והקושי שלהם להביע את עצמם בכתיבה ובדיבור באופן ראוי, תקני וכזה שהולם את הסיטואציה. המחקר בחן את תפיסותיהם של מתכשרים להוראה כלפי לימודי היסוד בלשון, שמוגדרים כיום לימודי חובה, תוך ניסיון לזהות מאפיינים ומשתני רקע המנבאים תפיסות אלו. ממצאי המחקר העלו שעמדות הסטודנטים כלפי לימודי הלשון כלימודי חובה הן בינוניות בלבד. עוד נמצא כי מידת החשיבות שהסטודנטים מעניקים לשפה תקינה של מורים, כמו גם מידת הערכתם את רמת הידע והשליטה שלהם בשפה, היו גורמים מנבאים של עמדות אלו. מסקנתן העיקרית של החוקרות היא כי על מנת לשפר את המצב, חשוב שהמרצים בקורסים בלשון לא יתמקדו רק בידע תאורטי רלוונטי אלא ידגישו גם את ההיבט החווייתי, וייתנו לסטודנטים כלים

יישומיים התואמים את מציאות השפה העכשווית ואת חיי היום-יום של המורה לעתיד בבית הספר. מעניין יהיה לבחון סוגיה זו גם בעתיד, נוכח המתווה החדש בהוראה שנכנס בימים אלו למערכת הכשרת המורים - מתווה ודמני-ענבר, 2020. על פי המתווה החדש, קורסי הלשון אינם מוגדרים יותר כקורסי חובה. הצורך בצמצום שעות, כפי שדורש המתווה, עלול להיות בעוכרי קורסי הלשון והשפה.

את המאמר השלישי בגיליון זה, "גורמים דמוגרפיים, רגשיים-חברתיים וחינוכיים: חוסן אישי בקרב מורים מתחילים ומתמחים בהוראה מהחברה הערבית בישראל", כתבו ד"ר איהאב זבידאת, ד"ר וליד דלאשה וד"ר עבד אלרחמן ח'ליל. חשיבותם של חוסן נפשי והיבטים רגשיים-חברתיים הודגשו בשנים האחרונות, וביתר שאת בתקופת הקורונה, על ידי גופים בין-לאומיים כדוגמת ה-OECD. מחקר זה שנערך בישראל בקרב מורים חדשים בחברה הערבית, תורם תרומה רבה לידע שנצבר בתחום זה של חוסן נפשי של מורים. המחקר בחן את הקשר בין חוסן לבין משתנים דמוגרפיים שונים וכן את הקשר בין חוסן לבין גורמים רגשיים-חברתיים וחינוכיים, כגון תחושת אושר, חרדה חברתית, הימנעות חברתית ומוטיבציה בהוראה. ממצאי המחקר הראו שרמת החוסן גבוהה יותר בקרב מורים מתחילים לעומת מתמחים בהוראה, וכן שקיים קשר בין ותק בהוראה לבין חוסן אישי. קשרים מובהקים, אם כי חלשים, נמצאו גם בין רמת החוסן לבין הגורמים הרגשיים-חברתיים. כך למשל ככל שרמת האושר הסובייקטיבי גבוהה יותר רמת החוסן האישי גבוהה אף היא. מנגד, ככל שרמת החרדה וההימנעות החברתית גבוהות יותר כך יורדת רמת החוסן. מאחר שידוע כי מורים בכלל, ובעיקר אלו שבתחילת דרכם, חשופים למצבי דחק גבוהים שעלולים להוביל אותם לנשירה ממערכת החינוך, יש לתת את הדעת לסוגיות אלו ולהמשיך לחקור אותן ביתר שאת. תקופת הקורונה חידדה עוד יותר את הצורך בכך.

המאמר הרביעי בגיליון הוא מאמרה של ד"ר רותם טרכטנברג מסלטון, "בואי נסכים שלא להסכים": מחלוקות פדגוגיות בין מורות בישראל - שכוחות, מאפיינים והשלכות". במאמר זה הכותבת בוחנת את השיח הפדגוגי של מורות שנערך תוך כדי למידה שיתופית בחדרי המורות. במאמר נבחנת המידה שבה שיח זה הוא אכן שיח פדגוגי פורה, דהיינו כזה שמסייע בשינוי תפיסות ובערעור על דרכי פעולה, ונחוץ עד מאוד לשם התפתחותן הפרופסיונלית של המורות. באופן ספציפי המחקר בחן את השכיחות ואת המאפיינים של מחלוקות פדגוגיות שעלו בקרב מורות בבתי ספר יסודיים ובחטיבות ביניים בעת מפגשי קהילה לפיתוח מקצועי. בניגוד למחקרים קודמים, ממצאי המחקר הצביעו על שכיחות גבוהה של מחלוקות בשיח המורות ועל אופיין הפורה של מחלוקות אלו שבלטו בהתמקדות בפדגוגיה. ממצאים מעודדים אלו הובילו את כותבת המאמר להמליץ על שילובה של למידה מפורשת שכזו במסגרות להכשרה ופיתוח מקצועי של מורות. הכשרה זו צריכה לשלב בתוכה כלים לניהול שיח על מנת לתמוך בהתפתחות של מחלוקות פוריות.

המאמר החמישי בגיליון הוא מאמרה של ד"ר ליאורה נוטוב, "אפיון תפיסות של מורים את יחסי הכוחות בכיתה במהלך חקר שיתופי של מורים ותלמידים". מאמר זה בא לערער על המבנה

המסורת של ההוראה שבו המורה הוא בעל הידע והסמכות, להדגיש את מקומה וחשיבותה של למידת חקר בהוראה וכן את הצורך במתן אוטונומיה מקצועית רבה יותר למורות, שתאפשר להן להציב יעדי למידה בשיתוף התלמידים. במאמר מתואר מחקר שבחן תהליכים תפיסתיים שעברו 12 מורות המלמדות מתמטיקה בבית ספר יסודי, במהלך חקר שיתופי שביצעו עם תלמידיהן בנושא מתמטי שהמורות לא הכירו קודם. ממצאי המחקר העלו כי במהלך למידת החקר השיתופי השתנו יחסי הכוחות בכיתה. כוחן של המורות עומעם במקצת, מה שאפשר להן לגלות עניין מחודש בחקר אותנטי של נושא מתמטי וגם להתפנות כדי לשמוע את קולם של התלמידים. בעקבות החקר השיתופי שינו המורות את תפיסותיהן כך שיוכלו להתאים את עצמן לתהליכי הלמידה והבנייה הידע בכיתה.

המאמר האחרון בחלק זה של הגיליון הוא מאמרו של פרופ' יאיר זלטנרייך, "מחלקת החינוך כבוררת: סכסוכים בבתי ספר בגליל בשנות העשרים של המאה ה-20". סכסוכים אלו שהתגלעו בקרב המורים בגליל היו על רקע מתחים חברתיים ותרבותיים, כגון מאבקי סמכויות ומתחים שבין חילוניות לדתיות. דווקא מהלכי הבוררות שנקטה מחלקת החינוך של ההנהלה הציונית הגבירו את המתחים במקום למתן אותם. במאמרו הכותב שופך אור על התנהלותם של גופי המנהל החינוכי העברי בראשית דרכם תוך כדי בחינת הנסיבות למחלוקות, הגורמים המעורבים, הדינמיקה שנקטה מחלקת החינוך בניהול הבוררות, האינטרסים שפעלו מאחורי הקלעים והמידה שבה להחלטות היה אכן תוקף ממשי. המאמר נסמך על שלושה סכסוכים שונים שהמשותף להם הוא העתקתו של מתח חברתי בתוככי החברה האיכרית למתח במישור האישי. דבר זה הוביל את מחלקת החינוך להיגרר לדון במערכות שגלשו מתחום החינוך לתחום האישי והרגשי, אך זו, לטענת הכותב, העדיפה גישה אינסטרומנטלית ומערכתית בעודה דוחקת את מצוקות הפרט ומתעלמת מעולמותיו הרגשיים.

ארבעת המחקרים בחלקו השני של הגיליון בוחנים את מהלך הכניסה להוראה. תקופת הכניסה להוראה היא תקופה רגישה. בתחילת שנות האלפיים שיעור הנשירה של מורים בחמש השנים הראשונות לעבודתם היה גבוה מ-50% במדינות רבות (Craig, 2014). על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (2019), שיעור העזיבה של מורים בשלוש השנים הראשונות לעבודתם מתקרב ל-20%. הנזק הנגרם בשל תופעת הנשירה הוא רב, שכן היא תורמת למחסור במורים, מביאה לבזבוז של משאבים אישיים וציבוריים ומגבירה את החשיפה של תלמידים למורים חסרי ניסיון (Newberry & Allsop, 2017).

מניעת הנשירה תלויה בגורמים רבים. המרכזיים שבהם הם התנסות מעשית אינטנסיבית ומונחית במהלך ההכשרה להוראה (Ingersoll et al., 2014), תמיכה רגשית ומקצועית של מנהל בית הספר וצוות המורים (Ingersoll & Strong, 2011; Thomas et al., 2019) ומינוי של מורים חונכים (Ingersoll & Strong, 2011; Spooner-Lane, 2017).

השנה הראשונה לעבודתם של מורים מתחילים בישראל מוגדרת כשנת התמחות. בשנה זו המתמחים נדרשים לעבוד בהיקף של שליש משרה לפחות, להשתתף בסדנת התמחות ולקבל

ליווי של מורה חונך. באמצע השנה ובסופה המתמחים עוברים תהליך הערכה. אלה שעומדים בו בהצלחה מקבלים רישיון לעסוק בהוראה. בשנה השנייה המורים המתחילים ממשיכים להשתתף בסדנה ולקבל ליווי - אך בהיקף מצומצם יותר. בסוף השנה השנייה מתקיים תהליך הערכה נוסף שבסיומו מתאפשרת קבלת קביעות. מורים חדשים שמעוניינים בכך יכולים להמשיך ולקבל ליווי גם במהלך השנה השלישית (זילברשטרום, 2013).

בתחילת קיומה של תוכנית ההתמחות, סדנת ההתמחות פעלה במוסד אקדמי ואילו החונכות התקיימה בבתי הספר, כך שהיה נתק בין שני אופני התמיכה. הגישה שאפיינה את החונכות הייתה היררכית. תפקידיו של החונך, כמורה מומחה, כללו תמיכה רגשית ומקצועית במורה המתחיל לצד הערכה וביקורת (שץ אופנהיימר ואח', 2014). בשנים האחרונות מכון מופ"ת שותף לקבוצה של מכללות אשר מבקשות לקדם את הגישה השיתופית לחונכות וקליטה. על פי הגישה הזו, מתקיימים קשרים של שיתוף פעולה ולמידה הדדית בין בעלי עניין שונים לטובת קליטה מוצלחת של מורים חדשים: משרד החינוך, הרשות המקומית, מנהלים, בעלי תפקידים מקרב הצוות החינוכי (יועצים, רכזי שכבה ומקצוע), מורים עמיתים, חונכים ומורים מתחילים. הגישה השיתופית מדגישה את העובדה שלצד הצורך בתמיכה, מורים מתחילים מביאים איתם תחומי עניין וחוזק. מתן ביטוי לתחומים הללו מספק תמיכה בצורכי האוטונומיה והמסוגלות העצמית של המורים החדשים, מגביר את תחושת השייכות שלהם לבתי הספר הקולטים (Ryan & Deci, 2017) ומאפשר לקדם את בתי הספר ולא רק להסתגל אליהם.

האיחוד האירופי תמך בהטמעת המודל השיתופי באמצעות שני מענקים של התוכנית אראסמוס פלוס. הענקת המענק עבור השנים 2016-2019 יועדה להקמת חממות למורים מתחילים (<https://proteach-project.macam.ac.il>), דהיינו הקמת סדנאות למתמחים ולמורים חדשים שמתקיימות בבתי הספר או ביישובים שמשותפי החממות נקלטים בהם. שאר בעלי העניין בקליטה משתתפים במפגשי החממות ובוועדות ההיגוי שלהן לפי הצורך. המענק השני, לשנים 2020-2022, תומך בהכשרת חונכים בהתאם למודל השיתופי (<https://promentors.org>). ארבעת המחקרים שמסוקרים להלן בוחנים, כאמור, את הכניסה להוראה משתי נקודות מבט: חונכים ומורים מתחילים.

את המאמר הראשון, "התפתחות פרופסיונלית של מורים חונכים: השוואה בין שתי מסגרות חונכות", כתבו ד"ר רינת ארביב אלישיב, ד"ר מיכל לוי-קרן, ד"ר אביגיל צברי וד"ר עודד מקדוסי. החוקרים בדקו תפיסות של חונכים והשוו בין מסגרות מסורתיות לשיתופיות מבחינת המניעים של המורים החונכים לקבלת התפקיד, ההיבטים המקצועיים והארגוניים הכרוכים בעבודתם והתרומה של החונכות להתפתחות המקצועית שלהם.

שלושת המאמרים האחרים עוסקים בנקודת המבט של מורים מתחילים. המאמר: "מאפיינים בית-ספריים בשנת ההתמחות התורמים לשביעות רצונם של מורים מתחילים ולהישארותם במערכת החינוך" נכתב על ידי פרופ' רות זוזובסקי, ד"ר רינת ארביב אלישיב ופרופ' סמדר דוניצה-שמידט. המאמר מציג מחקר כמותי רחב היקף שנוגע לקליטת מורים בהתאם לתפיסה

המסורתית. הוא בוחן את ההשפעה של התמיכה הארגונית, המקצועית והרגשית שמורים מתחילים מקבלים מגורמים שונים בבתי הספר הקולטים: המנהל, המורים הממונים, החונכים והעמיתים, על שביעות רצונם של מורים מתחילים ועל הישגיהם בהוראה. לעומתו, המאמר: "העצמת קולם של מורים מתחילים באמצעות מודל החממה של קהיליית פרוטיץ': חקר מקרה מנקודת מבט תרבותית" הוא חקר מקרה איכותני, שנכתב על אחת החממות שנתמכו על ידי האיחוד האירופי. כותבי המאמר הם ד"ר חיה קפלן, בשמת בר-נדב ואיימן אלהוזייל. במאמר נבחנים הביטויים של עבודה מערכתית שנמצאו בחממה ובבית הספר, ותרומתה של החממה לבית הספר ולתחושת השייכות, המסוגלות והאוטונומיה של המורים המתחילים. המחקר הוא ייחודי משום שהוא נערך בחברה הבדואית, חברה שבה תפיסות מסורתיות המכבדות סמכות והיררכיה היו עשויות לפגוע בהתייחסות שוויונית ומעצימה כלפי מורים מתחילים.

נועל את הגיליון המאמר: "Looking at the half full glass: Learning from success stories of novice teachers' development and integration" (להסתכל על מחצית הכוס המלאה: למידה מסיפורי הצלחה על התפתחות והשתלבות של מורים מתחילים). כותבי המאמר הם טל פלבסקי, ד"ר צפירי גולדברג ופרופ' לילי אורלנד-ברק. המאמר בוחן את תהליכי הכניסה להוראה מנקודת המבט של מורים שסיימו את התהליך בהצלחה והשתלבו בבתי ספר. כל ארבעת המאמרים מדגישים את החשיבות של תכלול הגורמים התומכים בקליטה: מתן הזדמנות למורים מתחילים לבטא את תחומי החוזק והכישורים הייחודיים שלהם, יחסים שוויוניים עם עמיתים שיש בהם עזרה הדדית ושייכות לקהילה מקצועית, מנהלים מתעניינים ותומכים שמעניקים גיבוי וחונכות איכותית.

העורכות

מקורות

- הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (2019.6.12). ניידות פנימית ועזיבת המערכת בקרב עובדי הוראה, 2018-2000. הודעה לתקשורת 171/2019. https://www.cbs.gov.il/he/mediarelease/DocLib/2019/171/06_19_171b.pdf
- זילברשטרום, ש' (2013). שלב הכניסה למקצוע ההוראה - בראי התיאוריה והמחקר. בתוך ש' שמעוני וא' אבידב-אונגר (עורכות), על הרצף: הכשרה, התמחות ופיתוח מקצועי של מורים - מדיניות, תיאוריה ומעשה (עמ' 101-131). מכון מופ"ת.
- שץ אופנהיימר, א', מנדל, ב' וזילברשטרום, ש' (2014). החונכות והליווי למתמחים ולעובדי הוראה חדשים. משרד החינוך. <https://meyda.education.gov.il/files/staj/ChoveretChonchim.pdf>
- Craig, C. J. (2014). From stories of staying to stories of leaving: A US beginning teacher's experience. *Journal of Curriculum Studies*, 46(1), 81-115.

- Ingersoll, R., Merrill, L., & May, H. (2014). *What are the effects of teacher education and preparation on beginning teacher attrition?* (Research Report #RR-82). Consortium for Policy Research in Education, University of Pennsylvania.
- Ingersoll, R. M., & Strong, M. (2011). The impact of induction and mentoring programs for beginning teachers: A critical review of the research. *Review of Educational Research, 81*(2), 201-233.
- Newberry, M., & Allsop, Y. (2017). Teacher attrition in the USA: The relational elements in a Utah case study. *Teachers and Teaching: Theory and Practice, 23*(8), 863-880.
- Spooner-Lane, R. (2017). Mentoring beginning teachers in primary schools: Research review. *Professional Development in Education, 43*(2), 253-273.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2017). *Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness*. Guilford Press.
- Thomas, L., Tuytens, M., Devos, G., Kelchtermans, G., & Vanderlinde, R. (2019). Beginning teachers' professional support: A mixed methods social network study. *Teaching and Teacher Education, 83*, 134-147.